

Využitie ľudových a umelých piesní v primárnom vzdelávaní

Dominika Sondorová¹
Natália Černegová²

¹ Katedra hudby, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Dražovská 4, 949 01 Nitra, dsondorova@ukf.sk

² Katedra hudby, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Dražovská 4, 949 01 Nitra, natalia.cernegova@gmail.com

Grant: UGA UKF VI/2/2023

Název grantu: Uplatnenie ľudových a umelých piesní v predprimárnom a primárnom vzdelávaní

Oborové zamčrení: AM – Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Predkladaný článok sa zameriava na využitie ľudových a umelých piesní v kontexte primárneho vzdelávania. Na základe prieskumu poukazuje na preferenciu uplatnenia ľudových a umelých piesní v hudobno-vzdelávacom procese na 1. stupni základných škôl v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky. Výsledky prieskumu ukazujú, že ľudové a umelé piesne sa používajú pomerne často, avšak učitelia ich zriedkavo aplikujú pri činnostiach iných než vokálnych. V závere článku sú prezentované nedostatky v praxi a zdôraznená potreba ďalšieho preskúmania tejto problematiky s cieľom neustáleho zlepšovania kvality hudobného vzdelávania.

Kľúčová slova Ľudová pieseň, umelá pieseň, hudobná výchova, primárne vzdelávanie.

1. ÚVOD

Hudba ako nenahraditeľná súčasť ľudskej kultúry, nesie so sebou významný potenciál pre celkový rozvoj jednotlivcov. Je nevyhnutná nielen v oblasti umenia, ale aj vo všeobecnom vzdelávaní. Jej pôsobenie má pozitívny vplyv na formovanie a rozvoj kritického myslenia či posilnenie sociálnych interakcií. V primárnom vzdelávaní sú piesne základným pilierom hudobno-vzdelávacieho procesu a dôležitým nástrojom pri formovaní osobnostného a sociálno-emocionálneho rozvoja žiakov. Piesne zároveň prispievajú k radosti a pozitívne vplývajú na duševnú pohodu, čo je obzvlášť dôležité v mladšom školskom veku, keď sa intenzívne formujú individuálne záujmy žiakov. Ľudové a umelé piesne zároveň dokážu navodiť príjemnú atmosféru a zmiernovať stresové faktory, čo pomáha žiakom uvoľniť sa. Prostredníctvom piesní môžu žiaci vstúpiť do sveta hudby a kreativity. Týmto spôsobom sa už v ranom veku rozvíjajú ich hudobné schopnosti, predstavivosť a myslenie. Piesne môžu byť integrované do vzdelávacieho procesu nielen v rámci hudobnej výchovy, ale aj v iných vyučovacích predmetov. V oblasti hudobnej výchovy sa ľudové a umelé piesne najčastejšie vyskytujú najmä pri hlasových (vokálnych), percepčných a hudobno-pohybových činnostiach. Vokálne činnosti sa v jednotlivých ročníkoch odlišujú najmä rozsahom piesní: $d^1 - h^1$, $c^1 - c^2$, $h - d^2$, $b - d^2$. Pri percepčných činnostiach sa žiaci učia rozlišovať sólo spev, jednohlas, dvojhlas či zbor a spoznávajú rôzne hudobné formy i žánre. V oblasti hudobno-pohybových činností ide najmä o hudobno-pohybové hry spojené so spevom. Piesne majú v rámci vzdelávacieho procesu na 1. stupni ZŠ významný vplyv na dosiahnutie vzdelávacích cieľov, definovaných v Štátnom

vzdelávacom programe (ŠPÚ, 2009). Preto je dôležité, aby bol výber piesní citlivý, sledoval potreby či záujmy žiakov, a tak podporoval ich celkový rozvoj osobnosti.

2. PRIESKUM VYUŽITIA ĽUDOVÝCH A UMEĽÝCH PIESNÍ V PRIMÁRNOU VZDELÁVANÍ

Piesne majú dôležitú úlohu nielen vo vyučovacom procese, ale aj v celkovom rozvoji spolupráce, budovaní spoločenských väzieb a rozvíjaní komunikačných zručností žiakov. Využívaniu piesní na prvom stupni primárneho vzdelávania, ako aj postojmi učiteľov k hudobnej výchove sa venovalo niekoľko výskumov (Dobrota, S. – Maslov, M., Casanovas, N., Wiggins, R. a iní). Tieto štúdie poukazujú na efektívnosť využívania piesní vo vyučovacom procese. Ukázalo sa, že práca s piesňou má pozitívny vplyv na komunikačné schopnosti žiakov, konkrétne v oblasti počúvania, čítania, písania a hovorenia. Prieskumy týkajúce sa výberu a preferencii piesní poukazovali na to, že vek a pohlavie významne neovplyvňujú hudobné preferencie žiakov. Štúdie zdôraznili potrebu posilniť hudobné znalosti učiteľov na prvom stupni primárneho vzdelávania. Samotný vzťah učiteľov k hudbe a ich predchádzajúca hudobná skúsenosť, mala v prieskumoch významný vplyv na ich motiváciu vyučovať hudobnú výchovu. Uvedené výsledky poukazujú na dôležitosť podpory učiteľov vo vyučovaní hudobnej výchovy a zdôrazňujú potrebu rozvoja ich hudobných schopností a zručností.

2.1 Prieskumný problém a cieľ prieskumu

Hudobná výchova zohráva dôležitú úlohu v rozvoji hudobnosti žiakov. Preto sme sa v rámci prieskumného problému zamerali na to, aké piesne sa najčastejšie uplatňujú vo vyučovacom procese na 1. stupni ZŠ. Hlavným cieľom prieskumu bolo zistiť aktuálny stav uplatnenia ľudových a umelých piesní v hudobnej výchove na 1. stupni primárneho vzdelávania. Vzhľadom na uvedený hlavný cieľ prieskumu sme si stanovili čiastkové ciele:

- zistiť a porovnať frekvenciu využívania ľudových a umelých piesní v rámci vyučovania hudobnej výchovy,
- identifikovať kritériá výberu ľudových a umelých piesní,
- zistiť preferencie žiakov,
- porovnať vplyv ľudových a umelých piesní,

- preskúmať, pri akých činnostiach učitelia najčastejšie uplatňujú a využívajú prácu s piesňou,
- identifikovať nedostatky pri uplatňovaní ľudových a umelých piesní vo výučbe.

2.2 Prieskumné otázky a hypotézy

Na základe stanoveného cieľa sme vymedzili niekoľko prieskumných otázok:

1. Ako často používajú učitelia piesne v rámci hudobno-vzdelávacieho procesu?
2. Pri akých činnostiach učitelia najčastejšie uplatňujú ľudové a umelé piesne?
3. Aké nedostatky pozorujú učitelia pri uplatňovaní piesní?
4. Aký hudobný materiál uplatňujú učitelia mimo obsahu učebníc hudobnej výchovy?
5. Ktorých interpretov žiaci preferujú?

V nadväznosti na prieskumné otázky sme stanovili hypotézy, ktoré nám poskytlí štruktúrovaný rámec pre analytickú časť prieskumu.

H1: Predpokladáme, že učitelia vo výučbe uprednostňujú viac ľudové piesne pred umelými.

H2: Predpokladáme, že žiaci uprednostňujú viac umelé piesne a interpretov, ktorí sú prítomní v médiách a populárnej hudobnej scéne pre mládež než ľudové piesne.

2.3 Prieskumné metódy

Na dosiahnutie prieskumného cieľa sme využili dotazníkovú metódu. Distribúcia dotazníka prebehla prostredníctvom elektronickej pošty. Dotazník bol anonymný a pozostával z piatich častí. V prvej časti sme zisťovali od respondentov základné informácie – pohlavie, počet rokov pedagogickej praxe a miesto pôsobenia. Otázky v druhej a tretej časti boli smerované na uplatnenie ľudových a umelých piesní v hudobno-vzdelávacom procese. Štvrtá časť dotazníka skúmala postoje učiteľov k výberu piesní. V záverečnej časti sme sa sústredili na identifikáciu nedostatkov pri uplatňovaní ľudových a umelých piesní, ako aj na konkrétne príklady z výučby hudobnej výchovy. Celkovo dotazník obsahoval 24 uzavretých a otvorených otázok. Štatistickú analýzu odpovedí respondentov sme vyhodnotili pomocou programu R 4.1.3. Analýza bola zameraná na Pearsonov Chí-kvadrát.

2.4 Prieskumný súbor

Pre potreby prieskumu sme zvolili zámerný výber vzorky. Prieskumný súbor tvorili učitelia vyučujúci hudobnú výchovu na 1. stupni základných škôl zo Západného, Stredného a Východného Slovenska. Prieskumu sa zúčastnilo 90 respondentov. Vytvorený dotazník vyplnili učitelia z okresov:

- Východné Slovensko: Prešov, Poprad, Bardejov, Stropkov, Svidník,
- Stredné Slovensko: Banská Bystrica, Ružomberok, Námestovo,
- Západné Slovensko: Bratislava, Nitra, Trnava, Nové Zámky.

2.5 Organizácia a priebeh prieskumu

Prieskum prebiehal v niekoľkých etapách. Prvý krok zahŕňal štúdium relevantných materiálov k danej téme. Následne sme

vypracovali dotazník určený učiteľom hudobnej výchovy na 1. stupni ZŠ. Jednotlivé fázy prieskumu zahŕňali:

- organizačná fáza (máj 2023 – november 2023): získavanie zdrojov a štúdium teoretickej literatúry,
- plánovanie prieskumu a vytvorenie dotazníka (júl 2023 – august 2023),
- hlavná fáza prieskumu (september 2023 – január 2024): distribúcia dotazníkov učiteľom pôsobiacich na primárnom stupni vzdelávania základných škôl,
- interpretácia zistení a spracovanie záverov (február 2024 – marec 2024),
- záverečná fáza (január 2024 – február 2024): vypracovanie záverečnej správy.

2.6 Analýza a interpretácia výsledkov prieskumu

Údaje z dotazníka, distribuovaného elektronicou formou, sme podrobili štatistickej analýze. Pre tieto účely sme využili Pearsonov-Chí kvadrát. Cieľom tejto analýzy bolo preskúmať vzťahy a rozdiely medzi odpoveďami respondentov z jednotlivých oblastí Slovenska – východ, stred a západ. V prieskume sme sa zamerali na skúmanie preferencií a postojov k zahrnutiu ľudových a umelých piesní vo výučbe hudobnej výchovy na 1. stupni základnej školy. V rámci vyplnenia neboli zaznamenané žiadne prípady neplatných odpovedí.

Vyhodnotenie dotazníka

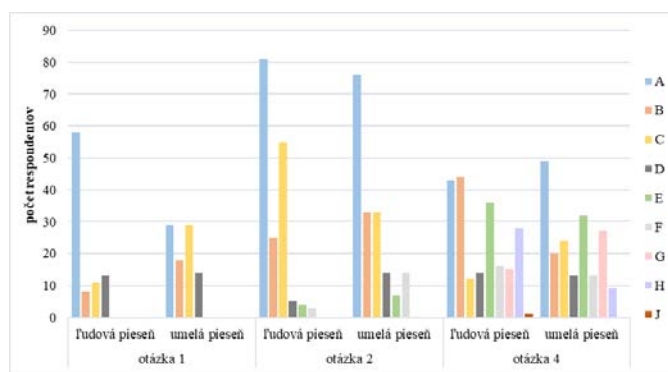
Do prieskumu sa zapojilo 90 respondentov – učiteľov na 1. stupni primárneho vzdelávania, ktorí vyučujú hudobnú výchovu. V úvode dotazníka bola respondentom predstavená téma práce a základné inštrukcie k vyplneniu dotazníka. Čo sa týka zastúpenia jednotlivých ročníkov, počet respondentov bol prevažne vyrovnaný. Prevládali učitelia, ktorí vyučovali hudobnú výchovu na celom prvom stupni – 1. – 4. ročník (20 respondentov, 22,22%). Do prieskumu sa zapojili prevažne ženy v počte 82, čo predstavuje 91,1%. Najviac zastúpená bola skupina s počtom rokov pedagogickej praxe – viac ako 15 rokov (49 respondentov). Keď sa pozrieme na jednotlivé oblasti Slovenska, najvýraznejšiu dominanciu z pohľadu dĺžky pedagogickej praxe pozorujeme v oblasti východného Slovenska (23 respondentov – 76,7%). Vo zvyšných oblastiach – strednom a západnom Slovensku sme zaznamenali pomerne vyvážený počet respondentov z hľadiska dĺžky pedagogickej praxe.

Počet rokov pedagogickej praxe	Pohlavie		Oblasť SR					
	Muž	Žena	Východné Slovensko		Stredné Slovensko		Západné Slovensko	
			Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Menej ako 5	0	16	4	0	9	0	11	0
5-10	3	13	1	1	4	1	4	1
11-15	3	6	1	0	4	2	2	1
Viac ako 15	2	47	22	1	10	0	10	1
Spolu	8	82	28	2	27	3	27	3
	90		30		30		30	

Tabuľka 1 Členenie učiteľov podľa pohlavia, miesta a počtu rokov pedagogickej praxe

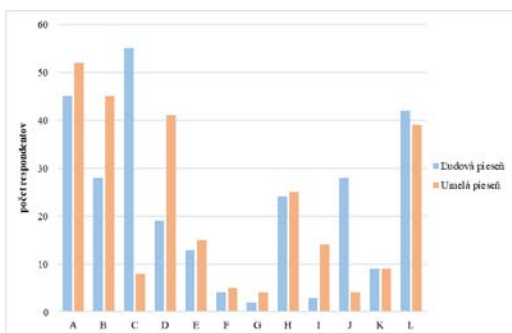
V nasledujúcom vyhodnotení sa zameriavame na porovnanie uplatnenia ľudových a umelých piesní. Pomocou Pearsonovho-Chí kvadrátu sme potvrdili signifikantný rozdiel odpovedí medzi zahrňaním ľudových a umelých piesní do výučby ($p = 0,00007714$), uplatňovaním činností ľudových a umelých piesní ($p = 0,001991$) a dôvodoch zahrnutia ľudových a umelých piesní do výučby hudobnej výchovy ($p = 0,00113$). Ľudové piesne sa najčastejšie zavádzali do vyučovacieho procesu skoro každú vyučovaciu hodinu (58 respondentov, 64,44%), pri umelých piesňach to bolo len 29

respondentov (32,22%). Pri vokálnych činnostiach sa uplatňovali najviac ľudové (81 respondentov, 46,82%) aj umelé piesne (76 respondentov, 42,94%) s rozdielom 3,88 percentilných bodov. Najmenej učitelia využívajú ľudové (3 respondenti, 1,73%) a umelé piesne (14 respondentov, 7,91%) pri percepčných činnostiach. Najčastejšími dôvodmi zahrnutia ľudových piesní do výučby sú odpovede B – získavanie poznatkov o histórii a kultúre (44 respondentov, 17,60%), A – rozvíjanie jazykových schopností a slovnej zásoby (43 respondentov, 17,20%) a I – vytváranie pestrejšieho učebného obsahu (41 respondentov, 16,40%). Pri umelých piesňach sú dôvody nasledovné A – rozvíjanie jazykových schopností a slovnej zásoby (49 respondentov, 21,21 %) a I – vytváranie pestrejšieho učebného obsahu (44 respondentov, 19,05%) (Graf 1).

Graf 1: Odpovede respondentov – uplatnenie ľudových a umelých piesní

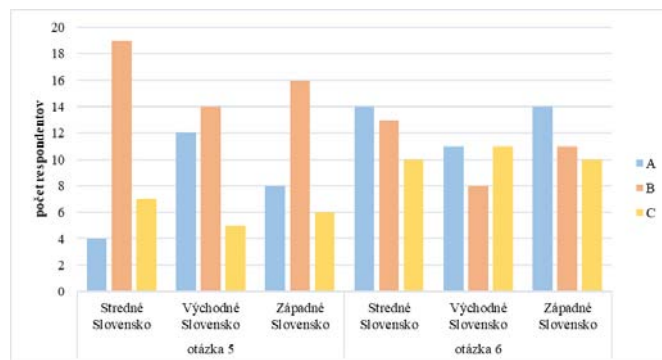
Zamerali sme sa aj na otázku, ktorá preskúmala vplyv ľudových a umelých piesní na vzdelávacie ciele na 1. stupni primárneho vzdelávania. Pomocou Pearsonovho-Chí kvadrátu sme potvrdili signifikantný rozdiel odpovedí na otázku 3 medzi ľudovými a umelými piesňami ($df = 11, p = 2,549e-11$). Najväčšie zastúpenie mali pri ľudových piesňach odpovede C – pomáhajú prenášať kultúrne hodnoty a povedomie o histórii a tradíciách (55 respondentov, 20,22%), A – ovplyvňujú rozvoj jazykových schopností a komunikácie (45 respondentov, 16,54%) a L – ovplyvňujú ich záujmy a pohyb (42 respondentov, 15,44%). Pri umelých piesňach boli najčastejšími odpoveďami A – ovplyvňujú rozvoj jazykových schopností a komunikácie (52 respondentov, 19,92%), B – prispievajú k rozvoju rytmického čítania (45 respondentov, 17,24%) a D – podporujú sociálne vzťahy (41 respondentov, 15,71%) (Graf 2).

Graf 2: Odpovede respondentov – vplyv umelých a ľudových piesní na vzdelávacie ciele.

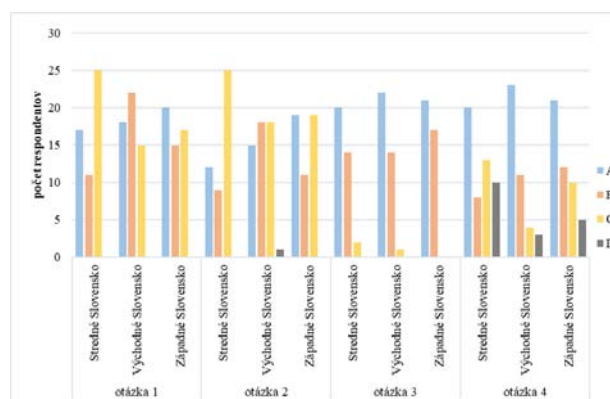
Ďalším aspektom našej analýzy bolo porovnanie obľúbenosti piesní medzi žiakmi a ich preferenciou interpretov umelých piesní. Pomocou Pearsonovho-Chí kvadrátu sme nepotvrdili signifikantný

rozdiel odpovedí medzi oblasťami Slovenska pri otázkach 5 ($p = 0,281$) a 6 ($p = 0,9109$). Žiaci zo všetkých oblastí Slovenska najviac preferujú umelé piesne (49 respondentov, 54,44%) a v oblasti interpretov sa často objavovali detský interpreti – M. Jaroš, Spievankovo, P. Nagy a pod. (39 odpovedí, 38,24%). Preferenciu ľudových piesní sme zaznamenali u 24 respondentov – 26,67%. 18 respondentov uviedlo, že žiaci nerozlišujú preferenciu piesní (20,0%), (Graf 3).

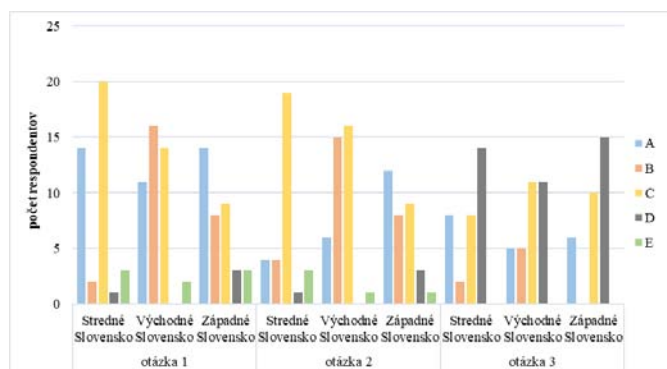
Graf 3: Odpovede respondentov – preferencia piesní a interpretov

Ďalším kľúčovým aspektom našej analýzy bolo preskúmanie prístupu učiteľov k výberu piesní, ako aj používanie hudobného materiálu mimo obsahu učebníc hudobnej výchovy. Pomocou Pearsonovho-Chí kvadrátu sme potvrdili signifikantný rozdiel odpovedí medzi časťami Slovenska pri otázkach 1 ($p = 0,0139$), 2 ($p = 0,0229$) a 4 ($p = 0,0171$). Signifikantný rozdiel sme nepotvrdili pri otázke 3 ($p = 0,6556$). Pri otázke 1 volili respondenti zo stredného Slovenska najčastejšie odpoveď C – súvislosť s učebným obsahom (25 odpovedí, 15,63%), z východného Slovenska odpoveď B – jednoduchá melódia a rytmus (22 odpovedí, 13,75%), a z západného Slovenska to bola odpoveď A – zrozumiteľný text pre žiakov (20 odpovedí, 12,5%). Pri otázke 2 označili respondenti zo stredného Slovenska najčastejšie odpoveď C – súvislosť s učebným obsahom (25 odpovedí, 17,01%), z východného Slovenska odpovede B – jednoduchá melódia a rytmus a C – súvislosť s učebným obsahom (18 odpovedí, 12,24%), a zo západného Slovenska to boli odpovede A – zrozumiteľný text pre žiakov a C – súvislosť s učebným obsahom (19 odpovedí, 12,93%). Pri otázke 3 volili respondenti zo stredného, východného aj západného Slovenska najčastejšie odpoveď A – výber vhodných textov a melódií (63 odpovedí, 56,76%). Pri otázke 4 označili respondenti zo stredného, východného aj západného Slovenska najčastejšie odpoveď A (64 odpovedí, 45,71%), (Graf 4).

Graf 4: Odpovede respondentov – prístup k výberu piesní.

V záverečnej časti analýzy sme sa sústredili na identifikáciu nedostatkov, ktoré učitelia vidia pri uplatňovaní piesní vo výučbe hudobnej výchovy. Pomocou Pearsonovho-Chí kvadrátu sme potvrdili signifikantný rozdiel odpovedí medzi časťami Slovenska pri otázkach 1 ($p = 0,01403$), 2 ($p = 0,01104$). Signifikantný rozdiel sme nepotvrdili pri otázke 3 ($p = 0,2955$). Pri otázke 1 volili respondenti zo stredného Slovenska najčastejšie odpoveď C – nízka motivácia žiakov k hudobnej výchove, spevu (20 odpovedí, 16,67%), z východného Slovenska odpoveď B – obmedzený rámec vyučovacích hodín (16 odpovedí, 13,33%), a zo západného Slovenska to bola odpoveď A – nedostatok zdrojov a materiálov (14 odpovedí, 11,67%). Pri otázke 2 označovali respondenti zo stredného Slovenska najčastejšie odpoveď C – obmedzený rámec vyučovacích hodín (19 odpovedí, 18,63%), z východného Slovenska odpoveď C – nízka motivácia žiakov k hudobnej výchove (16 odpovedí, 15,69%), a zo západného Slovenska to bola odpoveď A – nedostatok zdrojov a materiálov (12 odpovedí, 11,76%). Pri otázke 3 volili respondenti zo stredného, východného aj západného Slovenska najčastejšie odpoveď D – prepojiť piesne s hrou, tancom, dramatizáciou, teda aj celkovo bola najviac zastúpená (40 odpovedí, 42,11%), (Graf 5).

Graf 5: Odpovede respondentov – nedostatky pri uplatňovaní piesní vo výučbe

Interpretácia hypotéz a prieskumných otázok

H1: Predpokladáme, že učitelia vo výučbe uprednostňujú viac ľudové piesne pred umelými.

Na základe vyhodnotenia štatistík sa potvrdilo, že učitelia zahŕňajú ľudové piesne do vyučovacieho procesu častejšie než umelé piesne. Z celkového počtu respondentov, sa 64,44% vyjadrilo, že ľudové piesne zahŕňajú do výučby takmer každú vyučovaciu hodinu, zatiaľ čo len 32,22% respondentov uviedlo rovnakú frekvenciu pre umelé piesne. Pri analýze dôvodov zahrnutia ľudových piesní do výučby sme zistili, že najčastejšie uvádzané dôvody boli získavanie poznatkov o histórii a kultúre a rozvíjanie jazykových schopností a slovnej zásoby. Tieto výsledky naznačujú, že učitelia vnímajú ľudové piesne ako dôležitý nástroj na obohatenie výučby a rozvoj rôznych aspektov vzdelávania. Hypotéza bola potvrdená.

H2: Predpokladáme, že žiaci uprednostňujú viac umelé piesne a interpretov, ktorí sú prítomní v médiách a populárnej hudobnej scéne pre mládež než ľudové piesne.

Pri analýze preferencií piesní sme zistili, že zo všetkých oblastí Slovenska sú medzi žiakmi najviac preferované umelé piesne (54,44%). Ľudové piesne preferuje 26,67% žiakov a 20,0% žiakov piesne nerozlišuje. Zaujímavým zistením je aj skutočnosť, že žiaci na 1. stupni ZŠ vo väčšej miere obľubujú detských interpretov ako M. Jaroš, Spievankovo, P. Nagy a iní (38,24%). Avšak rozdiel medzi preferenciou medzi detskými interpretmi a interpretmi

súčasnej populárnej hudobnej scény (D. Mirgová, Kali, Sima s iní) je malý (6,68%). Prekvapilo nás, že (30,39%) učiteľov nepozná preferenciu interpretov u žiakov. Hypotéza bola potvrdená.

Prieskumná otázka č. 1: Ako často používajú učitelia piesne v rámci hudobno-vzdelávacieho procesu?

Zo štatistických údajov môžeme konštatovať, že učitelia využívajú ľudové a umelé piesne v rozdielnom intervale. Ľudové piesne uplatňuje v rámci vyučovacieho procesu skoro každú vyučovaciu hodinu 64,44% učiteľov. Zatiaľ čo umelé piesne, využíva 32,22% učiteľov skoro každú vyučovaciu hodinu a 32,22% učiteľov raz mesačne. Práca s piesňou sa stáva dominantnou súčasťou vyučovacieho procesu hudobnej výchovy. Avšak v tejto oblasti prevláda u učiteľov používanie ľudových piesní.

Prieskumná otázka č. 2: Pri akých činnostiach učitelia najčastejšie uplatňujú ľudové a umelé piesne?

Zo štatistík nám vyplynulo, že ľudové aj umelé piesne sú najviac využívané pri vokálnych činnostiach (46,82%, 42,82%). Učitelia tiež pracujú s ľudovými piesňami v rámci hudobno-pohybových (31,79%) a rytmických činností (14,45%). Zvyšné činnosti ako inštrumentálne, hudobnodramatické a perцепčné sú minimálne zastúpené. Umelé piesne sa v rovnakej miere využívajú v rytmických a hudobno-pohybových činnostiach (18,64%). Inštrumentálne, hudobno-pohybové a perцепčné činnosti sú tiež minimálne zastúpené. Čo sa týka vplyvu piesní na vzdelávacie ciele, pri ľudových piesňach sa učitelia najviac zhodli, že pomáhajú prenášať kultúrne hodnoty a povedomie o histórii a tradíciách (20,22%). Pri umelých piesňach sú toho názoru, že ovplyvňujú rozvoj jazykových schopností a komunikácie.

Prieskumná otázka č. 3: Aké nedostatky pozorujú učitelia pri uplatňovaní piesní?

Z prieskumu vyplýva, že najväčším nedostatkom pri uplatňovaní piesní v praxi, bez ohľadu na to či ide o ľudové (35,83%), alebo umelé piesne (43,14%), je nízka motivácia žiakov k hudobnej výchove a spevu. Tento faktor môžeme vnímať ako hlavnú prekážku pre efektívne využitie piesní vo vyučovacom procese na 1. stupni primárneho vzdelávania. Okrem toho, učitelia upozorňujú na ďalšie nedostatky, ako je neatraktivita predmetu hudobná výchova a absencia možnosti sprevádzania žiakov na hudobnom nástroji, keďže mnohí z nich neovládajú hru na hudobný nástroj. V súvislosti s pedagogickou praxou, uvádzame aj osobné pozorovania učiteľov. Ukázalo sa, že prepájanie piesne s hrou, tancom a dramatizáciou považujú učitelia za dôležitú súčasť výučby (42,11%). Tým sa piesne stávajú pre žiakov atraktívnejšie a zaujímavejšie. Ďalej sú učitelia toho názoru, že využívanie piesní v medzipredmetových vzťahoch (30,53%) môže prispieť k ich účinnejšiemu využitiu vo vyučovacom procese. Učitelia tiež poukázali na nezaujímavý obsah učebníc (20,00%). Žiakov neoslovujú dostupné piesne v učebniciach hudobnej výchovy, pretože množstvo z nich už poznajú z MŠ. Tým pádom je pre učiteľa ťažšie ich zaujať. Preto mnohí učitelia vynechávajú tento učebný materiál a siahajú po vlastných zdrojoch. Ako pozitívne vnímame nízku percentuálnu hodnotu (7,37%) pri žiakoch, ktorí nechcú alebo sa hanbia spievať. Toto zistenie ukazuje, že iba malý podiel žiakov prejavuje nechúť alebo ostych pri spievaní. Zo všetkých zistení vyplýva, že najdôležitejším faktorom je atraktivita piesní a spôsob, akým sú prezentované.

Prieskumná otázka č. 4: Aký hudobný materiál uplatňujú učitelia mimo obsahu učebníc hudobnej výchovy?

Z analýzy vyplýva, že učitelia najviac využívajú vo vyučovacom procese internet, YouTube a rôzne online platformy (45,71%). S

menším percentuálnym rozdielom využívajú CD, MP3 nahrávky (22,14%) či rôzne spevníky či zborníky (19,29%). Ďalších 12,86% učiteľov uviedlo, že využívajú vlastný hudobný materiál, ktorý si zostavili počas svojej pedagogickej praxe. Pri výbere hudobného materiálu učitelia najčastejšie zohľadňujú vhodné texty a melódie pre žiakov (56,76%). Taktiež výber ľudových a umelých piesní prispôsobujú obsahu a plánom výučby.

Prieskumná otázka č. 5: Ktorých interpretov žiaci preferujú?

Podľa výsledkov analýzy žiaci najviac uprednostňujú detských interpretov ako Spievankovo, Míro Jaroš, Peter Nagy a pod. (38,24%). Interpretov zo súčasnej populárnej hudobnej scény (Dominika Mirgová, Kali, Sima a iní) preferuje 31,37% žiakov. Učitelia poukázali na to, že mladší žiaci (1. – 2. ročník) sa prikláňajú skôr k detským interpretom, pričom starší žiaci (3. – 4. ročník) uprednostňujú súčasnú populárnu hudobnú scénu. Zároveň vyjadrili nespokojnosť s textovým obsahom piesní, najmä u interpretov ako Dominika Mirgová, Kali či Sima, ktorý sa prevažne dotýka tém zo sveta dospelých a často obsahuje nevhodné výrazy či vulgarizmy. Prekvapivým zistením bolo, že až 30,39% učiteľov sa nezaujíma o preferencie žiakov v oblasti hudby. Z toho dôvodu učitelia nedokážu prispôbiť hudobný obsah a neberú ohľad na potreby žiakov.

3. ZÁVER

Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že učitelia volia rôzne prístupy v oblasti výberu a používania piesní vo vyučovacom procese. Tento fakt môže do značnej miery ovplyvniť úspešnosť výučby a celkovú motiváciu žiakov. Zistenie, že učitelia vo veľkej prevahe zahŕňajú do vyučovacieho procesu ľudové piesne, zatiaľ čo žiaci inklinujú k umelým piesňam, poukazuje na nedostatočné zohľadňovanie preferencií žiakov zo strany učiteľov. To môže mať z dlhodobého hľadiska negatívny dopad na motiváciu žiakov, keďže ich potreby nie sú vo vyučovacom procese dostatočne reflektované. Na druhej strane, odlišné preferencie vedú k pestršiemu výučbovému obsahu, na základe ktorého žiaci nadobúdajú nové hudobné skúsenosti.

Rozpor týkajúci sa uplatňovania piesní vo výučbe si vyžaduje pozornosť a ďalšie zváženie. Na jednej strane je pozitívnym zistením, že učitelia využívajú piesne pomerne každú vyučovaciu hodinu, najčastejšie pri vokálnych činnostiach, čo môže podporiť rozvoj hudobných schopností. Na druhej strane, odporúčania z prieskumu poukazujú na dôležitosť prepojenia piesní s hrou, tancom a dramatizáciou. Z toho vyplýva, že hoci sú si učitelia vedomí, že žiakov viac zaujmú, ak sa s piesňou pracuje a tvorí, no napriek tomu realizujú len vokálne činnosti. Tento prístup je pre žiakov menej atraktívny, pretože sa orientuje len primárne na spev a neumožňuje im plne využiť potenciál hudobnej tvorby a vyjadrovania.

V prieskume sme zistili aj niekoľko negatív, ovplyvňujúcich proces práce s piesňou v hudobnej výchove. Učitelia často vnímajú nedostatky v oblasti ich vlastných zručností v hraní na hudobný nástroj a pociťujú neatraktivitu predmetu hudobná výchova. Okrem toho poukázali na to, že obsah učebníc nie je dostatočne prispôbený záujmom a potrebám žiakov. Piesne dostupné v učebniciach často nezaujímajú žiakov, pretože ide o skladby, s ktorými sa už stretli v predškolskom veku. Preto učitelia často vynechávajú tento hudobný materiál a preferujú vlastné zdroje a materiály.

Badáme tiež výrazné rozdiely medzi preferenciami učiteľov a žiakov v rámci výberu a použitia piesní. Tento fakt môže mať značný dopad na motiváciu a angažovanosť žiakov, keďže ich záujmy nie sú dostatočne reflektované vo vyučovacom procese. Učitelia majú tendenciu zahŕňať do výučby ľudové piesne, zatiaľ čo žiaci inklinujú k umelým piesňam. Absencia komunikácie a nedostatočná adaptácia obsahu výučby vedie k poklesu motivácie, čo môže mať za následok zníženú efektivitu vyučovacieho procesu. Na druhej strane efektívna komunikácia medzi učiteľmi a žiakmi môže predstavovať kľúč k vytvoreniu pestršieho výučbového obsahu, ktorý zohľadňuje preferencie oboch skupín. Preto je dôležité aktualizovať obsah učebníc hudobnej výchovy a prispôbiť ich súčasným podmienkam. Hoci realizovaný prieskum priniesol zaujímavé dáta týkajúce sa využitia piesní v hudobnej výchove, nejde o konečné stanovisko. Uvedené zistenia, preto môžu slúžiť ako podklady pre ďalšie výskumy.

Záverom odporúčame:

- posilniť komunikáciu medzi učiteľmi a žiakmi s cieľom získať informácie o ich hudobných preferenciách,
- rozšíriť hudobné zručnosti učiteľov – profesijný rozvoj v oblasti hry na hudobný nástroj a práce s piesňou,
- aktualizovať obsah učebníc hudobnej výchovy s dôrazom na súčasné hudobné trendy a záujmy,
- flexibilita vo výbere hudobného materiálu – učitelia by mali byť otvorení rôznym žánrom,
- aktívne zapájať piesne do rôznych činností (tanec, hra, dramatizácia, rytmizácia).

Zdroje

1. BALCÁROVÁ, B. a kol. *Integrovaná didaktika hudobnej výchovy v primárnej edukácii*. Prešov: Prešovská univerzita, 2019. 550 s. ISBN 978-80-555-2324-8.
2. BATH, N.; DAUBNEY, A.; MACKRILL, D. and SPRUCE, G. The declining place of music education in schools in England. Online. *Children & Society – The International Journal of Childhood and Children's Services*, vol. 34, no. 5, 2020, pp. 443-454. 2020. Available from: <https://doi.org/10.1111/c hso.12386>
3. CLARK, I. F. Supporting musical education in elementary schools in a low-income rural area. Online. *Education research international / Hindawi*, vol. 2022. Available from: <https://doi.org/10.1155/2022/6532825>
4. DOBROTA, S. and MASLOV, M. Pupils' Musical Preferences towards Folk Music. Online. *Metodički ogledi*, vol. 22, no. 1, 2015, pp. 9-22. Available from: <https://hrcak.srce.hr/file/228265>
5. DOLINSKÁ, E. *Didaktika hudobnej výchovy pre elementaristov*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2015. 153 s. ISBN 978-80-561-0226-8.
6. JANEKOVÁ, V. Hudobná výchova v primárnom vzdelávaní a jej metódy a formy výučby. *Naša škola*, roč. 16, č. 2, 2013, s. 24-27. ISSN 1335-2733.
7. ŠPÚ. Štátny vzdelávací program. Hudobná výchova – ISCED 1. 2009. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/hudobna_vychova_isced1.pdf
8. ŠPÚ. Štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie – vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra – Hudobná výchova. 2014. Online. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/archiv/SVP/novovany-statny-vzdelavaci-program/1-stupen-zs/hudabanvycho va_pv_2014.pdf.